

Доц. д-р Елена Узунова
Национална библиотека
„Св. св. Кирил и Методий”

Становище
за дисертационния труд на Деница Кръстева Петрова

**История и историческо мислене
(Историческите съчинения в българската книжнина,
XVI-XVIII в.)**

по професионално направление 2.1. Филология; научна специалност: Българска литература (Старобългарска литература)

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Деница Красиминова Петрова е завършила в СУ „Климент Охридски” Историческия факултет, през 2008 г. с бакалавърската степен по история и учител по история. В курса на обучението си е направила и бакалавърска специализация „Средновековна българска история”. В периода от 2008 до 2010 г. завършва като магистър по история в същия факултет магистърската програма „Българско Средновековие и Възраждане VII-XIX в.”. Зачислена е в докторантура от м. март 2013 г. в областта на текстологията, кодикологията и палеографията. В трудовия си път е започнала работа през 2007 г. като учител по история, а от 2008 г. до сега е уредник в Историческия музей в гр. Оряхово, със сфера на дейност „Музейно дело”. В биографичната си справка Деница Петрова е приложила списък на публикации (17 на брой) в български и чуждестранни научни издания, участия в национални и международни научни форуми (15), както и участието си в проекта „Scripta Bulgaria: дигитална библиотека за старобългарска книжнина” на Института за литература. По темата на труда тя е публикувала 6 статии, което е отразено и в автореферата на дисертацията.

Дисертационният труд е с общ обем от 421 стр., представляващи Увод, четири глави, Заключение, Приложения (4 на брой) и Списък на използваната литература. Същинският текст на дисертацията обема 210 стр., а приложенията –

161 стр. Приложенията са композирани по следния начин: Приложение 1: Текстологични таблици (23 бр.); Приложение 2: издание на непубликувани оригинални текстове от Хилендарския летопис и Сказание за Адам; Приложение 3: Непубликуван текст на Разказа за нападенията върху Цариград; Приложение 4: Каталог на ръкописите, включващ 77 описания на ръкописни паметници. Списъкът на използваната литература включва 576 заглавия на български и чуждестранни публикации в областта на българската и балканската история, различни аспекти от историята на славянската книжнина и старата българската литература.

Увод

Разгледани са въпросите за значението на историческите съчинения в старобългарската книжнина; поставени са целите и задачите на изследването, определени са принципите и методите на изследователската работа. Направен е подробен библиографски обзор на историко-летописната книжнина в научната литература.

Първа глава. Класификация. Характеристика на типовете текстове

Представени са отделните летописни жанрове, които се развиват през XVI-XVIII в. в българската литература, като е потърсено мястото на отделните съчинения в тази класификация. Разгледана е проблематиката в историко-летописната традиция в България преди времето на османската експанзия. Класификацията анализира: 1. Кратки хроники, в които се описва цялата световна история по библейския модел от Сътворението на света; 2. Родослови, в които са представени сведения за владетелските династии, като в генеалогията често се срещат легендарни елементи; 3. Разкази, съдържащи сведения за конкретни събития или личности, с цел да ги увековечат. Изследвани са оригиналните произведения *Разказ за учредяването на Българската и Сръбската патриаршия*, съставено около 1460 г., *Разказ за нападенията върху Цариград*, *Разказ за покръстването на русите* и *Разказ за цар Александър*, запазени в препис в сборника на поп Пунчо от 1796 г. В четвъртата група на класификацията са изследвани текстовете на 59 летописни приписки (бележки на писачите) и 2 вторични приписки с характер на кратка летопис и на разказ.

Втора глава. Съчинения

В този раздел е направен подробен анализ на източниците за съставянето на конкретните произведения, установяват се отношенията и взаимовръзките на ексцерпиранияте текстове, пътищата на тяхното разпространение и е изготвена пълна документация за известните досега преписи, регистрирани в различни колекции от славянската ръкописна книжнина в български и чужди хранилища.

Трета глава. Събития и личности

В тази глава е направена интерпретация на сведенията, споменатите личности и събития от значение за религиозните и етническите общности и местната история. Материалът е структуриран по време (епохата до османската експанция и епохата на османското владичество до края на XVIII в.) и по владетели, като е проследено развитието на интереса на българските книжовници към историчното в различните обществено-политически и културни периоди.

Четвърта глава. Знания за „Другите“

В културологичен аспект са анализирани някои характеристики на отношенията на българите с близките и по-далечни в географско разположение народности, като е направен изводът, че общуването с други етнически и конфесионални групи води до изграждане на взаимни стереотипи и устойчиви представи, които продължават да битуват в столетията.

В **Заключението** докторантката обобщава основния извод, че анализиранияте жанрове не изчерпват цялостно историческата информация, която може да бъде открита в старата българска книжнина, но изследваните в дисертацията жанрове дават най-ясната представа за развитието на историческото мислене на книжовниците, защото особеностите на анализиранияте жанрове най-малко влияят на съдържанието на текстовете и почти не допускат отразяването на отношението на скрипторите към описваните исторически събития.

Като научен консултант на Деница Петрова мога да обобщя следното:

В преминалата докторантура Деница Петрова прояви амбиция за отлична подготовка в курсовете по текстология, кодикология и палеография. В процеса

на обучението и в работата си върху научните текстове тя показва отлично познаване на библиографията по темата, способностите си за самостоятелна работа върху научната проблематика, изградените умения за текстологични проучвания и пълноценното прилагане на интердисциплинарния подход, необходим за цялостното изграждане на дисертационния труд. Убедено смятам, че Деница Петрова се изгради като перспективен и самостоятелен млад учен, с отлични възможности за изследователска работа и бъдещи отлични резултати в полето на интердисциплинарните изследвания в областта на историко-филологическите дисциплини.

Авторефератът на дисертацията е изготвен по всички изисквания за съставяне, като са представени и основната цитирана литература, справката за приносите в труда и списък на публикациите по темата.

Като член на Научното жури предлагам с пълна убеденост на Деница Красиминова Петрова да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор”.

03.06.2016

София

доц. д-р Елена Узунова